

פתילות ושמינים בשבת וחנוכה, כא

- א. אמר רב הונא: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת – אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול. אמר רבא: מאי טעמא דרב הונא – קסבר: כבתה זקוק לה, ומוותר להשתמש לאורה.
- ב. ורב חסדא אמר: מדליקין בהן בחול, אבל לא בשבת, קסבר: כבתה אין זקוק לה, ומוותר להשתמש לאורה.
- ג. אמר רבי זירא אמר רב מתנה, ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב: פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת – מדליקין בהן בחנוכה, בין בחול בין בשבת. אמר רבי ירמיה: מאי טעמא דרב – קסבר: כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה.

פתילות ושמינים שאסור להדליק בהם בשבת – דינם לענין חנוכה

מותר להשתמש לאורה	אסור להשתמש לאורה	
אסור תמיד	אסור תמיד	כבתה זקוק לה
אסור רק בשבת	מותר תמיד	כבתה אין זקוק לה

שיטת רב הונא – משבצת ימנית עליונה
שיטת רב חסדא – משבצת ימנית תחתונה
שיטת רבי זירא – משבצת שמאלית תחתונה

תוספות מסכת שבת דף כא עמוד א

- א. ומוותר להשתמש לאורה – וא"ת מנא ליה לרבא דסבר רב הונא דמוותר להשתמש לאורה דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ואין יכול להדליק בשבת
- ב. וי"ל דא"כ לא הוה צריך ליה למימר בין בחול בין בשבת כיון דחד טעמא הוא אלא ה"ל למימר אין מדליקין סתם מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ שעוד יש טעם אחר בשבת שלא להדליק לבד מטעם חול והיינו שמא יטה וא"כ סבר דמוותר להשתמש לאורה
- ג. ומיהו רב דקאמר מדליקין בין בחול בין בשבת לא הוה מצי למימר מדליק סתם דה"א דוקא בחול אבל בשבת אין מדליקין שמא יטה דבסתמא לא הייתי אומר שישום אדם יחמיר לאסור להשתמש לאורה

סעיף א, הקושיא

מה ההכרח של רבא להעמיד את שיטת ר"ה בימנית עליונה, והרי יכול להיות שהוא סבור כשמאלית עליונה.

סעיף ב, החידוש הלשוני

תוס' מחדש כי הביטוי בין בשבת בין בחול הוא ייתור לשון, שהרי גם אין מדליקין סתם משמעותו בין בשבת בין בחול. משמעותו של הייתור אם כן היא שיש טעם נפרד לאיסור בחול וטעם נפרד לאיסור בשבת.

סעיף ג, הקושיא הנובעת מהחידוש הלשוני בסעיף הקודם, ויישובה.

השיטה ההפוכה משיטת רב הונא, שיטת רב, מתירה את השמינים בין בחול בין בשבת. לפי תוספות מספיק היה לומר מדליקין סתם, והיינו יודעים שההיתר הוא בין בשבת בין בחול. קשה אם כן מה הצורך ביייתור הלשון. לא ניתן לומר שגם כאן משמעות הייתור היא, שיש שני טעמים נפרדים להיתר,

שהרי לא ניתן להסביר את שיטת רב באופן אחר אלא רק במשבצת השמאלית תחתונה, משבצת הנובעת משני הנימוקים גם יחד: אסור להשתמש לאורה וכבתה אין זקוק לה.

ביישוב הקושיא מסייג תוספות את חידושו הלשוני לשיטה המחמירה בלבד. אמנם למ"ד אין מדליקין מספיק היה לומר אין מדליקין סתם, והמשמעות היתה בין בשבת בין בחול, משא"כ למ"ד מדליקין היתה הו"א לומר, שההיתר הוא דווקא בחול ולא בשבת, כיוון שהסברא הפשוטה (סברא החיצונה) היא, שמותר להשתמש לאורה (כמו נרות שבת), וממילא יש חשש שמא יטה.